SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:277

av Lili André (KD)

Enklare källsortering i publika miljöer och tillgängligare insamling av avfall

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Naturvårdsverket i uppdrag att i samverkan med berörda tillsynsmyndigheter genomföra en nationellt samordnad uppföljning av efterlevnaden av kraven på sortering och insamling av förpackningsavfall i publika miljöer och på offentliga platser och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att uppföljningen även ska omfatta besökarnas praktiska möjligheter att sortera avfall med särskilt fokus på placering, tydlighet, tillgänglighet, kapacitet och fungerande hantering efter insamlingen och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen utifrån uppföljningen bör vidta åtgärder för förbättrad efterlevnad och vägledning samt vid behov återkomma med förslag som förtydligar ansvar och krav på lättillgänglig sortering i publika miljöer och på offentliga platser och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att alla butiker som säljer konsumentelutrustning, oavsett försäljningsytans storlek, ska vara skyldiga att kostnadsfritt och utan krav på köp ta emot konsumentelavfall som inte överstiger 25 centimeter på någon ledd och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Det ska vara enkelt att ta ansvar för miljön i vardagen. Den som vill sortera sina förpackningar bör mötas av tydliga och lättillgängliga möjligheter även utanför hemmet. Det gäller exempelvis när människor äter på ett serveringsställe, besöker en idrotts-

anläggning, vistas i en park eller väntar på kollektivtrafik. Det ska också vara enkelt att lämna småelektronik till återvinning i samband med vardagens ärenden.

Väl fungerande källsortering skapar förutsättningar för ökad materialåtervinning. När förpackningar hålls åtskilda från matrester och annat restavfall förbättras möjligheten att ta till vara materialen. Det kan minska behovet av nya råvaror och bidra till minskad miljö- och klimatpåverkan. Nyttan förutsätter samtidigt att det utsorterade avfallet hanteras så att materialet faktiskt kan återvinnas.

Sverige har redan omfattande bestämmelser om utsortering av förpackningsavfall. Avfallsförordningen (2020:614) innehåller både generella sorteringskrav och särskilda krav på att gäster vid vissa serveringsställen och besökare vid offentliga tillställningar utomhus ska kunna sortera sitt förpackningsavfall. Förordningen (2022:1274) om producentansvar för förpackningar innehåller även krav på kommunal insamling på vissa torg, i parker och på andra populära platser.

Det finns därför anledning att undersöka hur de befintliga reglerna fungerar i praktiken. Att en skyldighet finns i regelverket innebär inte i sig att besökaren möter en begriplig och användbar sorteringslösning. Det behöver klarläggas var möjligheterna saknas, var befintliga lösningar fungerar dåligt och var ansvarsfördelningen är otydlig.

Regeringen bör därför ge Naturvårdsverket ett uppdrag att samordna en nationell uppföljning tillsammans med berörda tillsynsmyndigheter. Kommuner, fastighetsägare, verksamhetsutövare, kollektivtrafikaktörer, producentansvarsorganisationer och föreningslivet bör ges möjlighet att bidra med erfarenheter.

Uppföljningen bör omfatta ett representativt urval av restauranger, snabbmats-restauranger, caféer, kiosker och butiker samt idrottsanläggningar, föreningslokaler, parker, utflyktsmål, badplatser, resecentrum, stationer och busshållplatser. Urvalet bör fånga skillnader mellan större och mindre verksamheter, stad och landsbygd samt platser med säsongsbetonad besöksverksamhet.

För varje typ av miljö behöver det först klargöras vilka krav som gäller och vem som ansvarar för att de uppfylls. Uppföljningen ska tydligt skilja mellan bristande efterlevnad av befintliga regler, brister i praktisk tillgänglighet och situationer där regelverket inte ställer motsvarande krav. Tillsyn ska bedrivas av behörig tillsynsmyndighet inom gällande ansvarsfördelning.

Besökarnas perspektiv bör vara centralt. Granskningen bör inte stanna vid om det finns sorteringskärl någonstans inom en fastighet eller ett område. Den bör även undersöka om kärlen är lätta att hitta, placerade där avfallet uppstår och utformade så att människor förstår hur de ska användas.

Relevanta bedömningspunkter är avstånd till sorteringen, placering i förhållande till restavfallskärl, tydlig och igenkännbar märkning samt tillgänglighet för barn och personer med funktionsnedsättning. Även behållarnas kapacitet, tömningsfrekvens och anpassning till de förpackningsslag som faktiskt förekommer bör ingå. Dessa bedömningspunkter ska användas för att kartlägga funktion och förbättringsbehov, utan att sammanblandas med vad som redan utgör bindande krav.

Uppföljningen bör också undersöka om utsorteringen bevaras vid städning, tömning och transport och hur det insamlade materialet tas om hand. Där det är lämpligt bör stickprov av avfallets sammansättning användas för att bedöma felsortering och förbättringspotential. Målet ska vara att mer material tas till vara.

Resultaten bör redovisas samlat och ligga till grund för förbättrad tillsynsvägledning, tydlig information och spridning av fungerande lösningar. Uppföljningen bör samordnas

med befintligt arbete och använda redan tillgängliga uppgifter för att begränsa onödig administration.

Om granskningen visar att befintliga regler inte ger tillräckliga förutsättningar för lättillgänglig sortering av förpackningsavfall bör regeringen pröva behovet av förtydliganden eller kompletteringar. En utgångspunkt bör vara att där besökare erbjuds möjlighet att lämna restavfall och det regelbundet uppstår förpackningsavfall ska det också vara enkelt att lämna relevanta förpackningsslag separat.

Det behöver också bli enklare att lämna småelektronik till återvinning. Dagens skyldighet att ta emot konsumentelavfall som inte överstiger 25 centimeter på någon ledd utan köpkrav gäller butiker med minst 400 kvadratmeter försäljningsyta för konsumentelutrustning. Den gränsen är alltför hög och begränsar möjligheten att lämna småelektronik i samband med vardagens inköp.

Alla butiker som säljer konsumentelutrustning bör därför, oavsett försäljningsytans storlek, vara skyldiga att kostnadsfritt och utan köpkrav ta emot sådant mindre konsumentelavfall. Mottagningen bör gälla oavsett var produkten ursprungligen köptes. Fler mottagningsställen kan särskilt underlätta för äldre, personer med funktionsnedsättning och människor som saknar bil.

Genomförandet behöver vara enkelt och säkert även för mindre butiker. Producenter och producentansvarsorganisationer bör bidra med lämpliga insamlingslösningar, tydlig information och regelbunden hämtning. Kostnadsansvaret behöver klargöras inom ramen för producentansvaret, och säker hantering av utrustning med inbyggda batterier ska beaktas.

Åtgärderna behöver vara proportionerliga och anpassas efter avfallsmängder, besöksflöden, utrymme, säkerhet och lokala förutsättningar. Konsekvenserna för små företag och ideella föreningar ska särskilt beaktas. Utvidgade skyldigheter ska förenas med en tydlig ansvarsfördelning och en bedömning av kostnader och finansiering.

Genom att förena uppföljning av befintliga krav med ett tydligt besökarperspektiv och fler mottagningsställen för småelektronik kan samhället göra källsorteringen enklare och förbättra förutsättningarna för ökad materialåtervinning. Möjligheten att ta ansvar för miljön ska vara tillgänglig även för den som har begränsad rörlighet eller saknar bil.

Lili André (KD)